

KERUEN

M.O. ÁÝEZOV
ATYNDAGY ÁDEBIET
JÁNE ÓNER
INSTITYTYNYŇ

HABARSHYSY

M.O. AUEZOV INSTITUTE
OF LITERATURE AND ART

HERALD

ИНСТИТУТ ЛИТЕРАТУРЫ
И ИСКУССТВА ИМЕНИ
М.О.АУЭЗОВА

ВЕСТНИК

№2, 75-ТОМ

2022

ISSN 2078-8134

**М.О.ӘУЕЗОВ АТЫНДАҒЫ
ӘДЕБИЕТ ЖӘНЕ ӨНЕР ИНСТИТУТЫ**

КЕРУЕН

ҒЫЛЫМИ ЖУРНАЛЫ

2005 жылы құрылған

**№2, 75-том
2022**

ISSN 2078-8134

ИНСТИТУТ ЛИТЕРАТУРЫ И ИСКУССТВА
ИМ. М.О.АУЭЗОВА

КЕРУЕН

НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ

основан в 2005 году

№2, том 75
2022

ISSN 2078-8134

**M.O.AUEZOV INSTITUTE OF
LITERATURE AND ART**

KERUEN

SCIENTIFIC JOURNAL

founded in 2005

№2, 75 vol
2022

Ғылыми журнал

Ғылыми журнал 2005
жылдан бері шығады.

Құрылтайшысы және
баспагері:

М.О. Әуезов атындағы Әдебиет
және өнер институты

Редакция мен баспагер
мекен жайы:

Заңды мекен-жайы: Қазақстан,
Алматы қ. Шевченко к-сі, 28,
050010,

Нақты мекен-жайы: Қазақстан,
Алматы қ. Құрманғазы к-сі, 29,
2-қабат, 050010,

Тел.: +7 (727) 272-74-11,
+7 (727) 300-32-45.

Электрондық пошта:
keruenjournal@mail.ru,
info@litart.kz.

ISSN 2078-8134

Жылына 4 рет жарық көреді.

Журнал 2005 жылғы
24 наурызда Қазақстан
Республикасының Мәдениет,
ақпарат және спорт
министрлігі, Ақпарат және
мұрағат комитетінде тіркелген.
Тіркеу куәлігі: 2005 жылғы 24
наурыздағы №5844-Ж.

«КЕРУЕН»

№2, 75-том, 2022

Бас редактор:

МАТЫЖАНОВ Кенжехан Ісләмжанұлы,
филология ғылымдарының докторы, ҚР ҰҒА
корреспондент мүшесі, М.О. Әуезов атындағы
Әдебиет және өнер институтының бас директоры
(Алматы, Қазақстан)

Бас редактордың орынбасарлары:

Ғылыми редактор:

ҚАЛИЕВА Альмира Қайыртайқызы, фило-
логия ғылымдарының кандидаты, М.О. Әуезов
атындағы Әдебиет және өнер институты бас
директорының ғылым жөніндегі орынбасары
(Алматы, Қазақстан)

Жауапты редактор:

СҰЛТАН Ертай, PhD, М.О. Әуезов атындағы
Әдебиет және өнер институты бас директорының
орынбасары (Алматы, Қазақстан)

Научный журнал

Журнал издается с 2005
года.

Учредитель и издатель:

Институт литературы и
искусства
им. М.О. Ауэзова.

Адрес редакции и издателя:

Юридический адрес:
Казахстан, г. Алматы, ул.
Шевченко 28, 050010,
Фактический адрес: Казахстан,
г. Алматы, ул. Курмангазы 29,
2 этаж. 050010,
Тел.: +7 (727) 272-74-11,
+7 (727) 300-32-45.
Email: keruenjournal@mail.ru,
info@litart.kz.

ISSN 2078-8134

Выходит 4 раза в год

**Журнал зарегистрирован
24 марта 2005 года в
Комитете информации
и архивов Министерства
культуры, информации и
спорта**

Республики Казахстан.

**Свидетельство о регистрации:
24 марта 2005 г. №5844-Ж.**

«КЕРУЕН»

№2, том 75, 2022

Главный редактор:

МАТЫЖАНОВ Кенжехан Слямжанович,
доктор филологических наук, член-корреспон-
дент НАН РК, генеральный директор Института
литературы и искусства им. М.О. Ауэзова (Алматы,
Казахстан)

Заместители главного редактора:

Научный редактор:

КАЛИЕВА Альмира Кайыртаевна, кандидат
филологических наук, заместитель по науке
генерального директора Института литературы
и искусства им. М.О. Ауэзова (Алматы, Казахстан).

Ответственный редактор:

СУЛТАН Ертай, PhD, заместитель генераль-
ного директора Института литературы и
искусства им. М.О. Ауэзова (Алматы, Казахстан).

Scientific journal

The journal has been
published
since 2005

Constitutor and publisher:

M.O. Auezov Institute of
Literature and Art

**Address of the editorial and
publishing office:**

28, Shevchenko str., Almaty,
050010, Kazakhstan

Tel.: +7 (727) 272-74-11,
+7 (727) 300-32-45.

E-mail: keruenjournal@mail.ru,
info@litart.kz.

ISSN 2078-8134

Published 4 times a year

**The journal was registered
on March 24, 2005 in the
Committee of Information and
Archives of the Ministry of
Culture, Information and Sports
of the Republic of Kazakhstan.
Registration certificate: March
24, 2005 No. 5844-Zh.**

«KERUEN»

№2, 75 vol, 2022

Editor-in-Chief:

MATYZHANOV Kenzhekhan Islamzhanovich,
Doctor of Philology, Corresponding Member of
the National Academy of Sciences of the Republic
of Kazakhstan, Director General of the Institute of
Literature and Art named after MO Auezov (Almaty,
Kazakhstan)

Deputy Editors-in-Chiefs:

Scientific editor:

KALIEVA Almira Kairtayevna, Candidate of
Philological Sciences, Deputy Director General for
Science of the M.O. Auezov Institute of Literature and
Art (Almaty, Kazakhstan)

Editor-in-Chief:

SULTAN Yertay, PhD, Deputy Director General
of the M.O. Auezov Institute of Literature and Art
(Almaty, Kazakhstan)

РЕДАКЦИЯЛЫҚ АЛҚА:

БАС РЕДАКТОР:

МАТЫЖАНОВ Кенжехан Исламжанұлы, филология ғылымдарының докторы, ҚР ҰҒА корреспондент мүшесі, М.О. Әуезов атындағы Әдебиет және өнер институтының бас директоры (Алматы, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57216628445>

БАС РЕДАКТОРДЫҢ ОРЫНБАСАРЫ:

СҰЛТАН Ермай, PhD, М.О. Әуезов атындағы Әдебиет және өнер институты бас директорының орынбасары (Алматы, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57216705450>

РЕДАКЦИЯ АЛҚАСЫНЫҢ МҮШЕЛЕРІ:

ОМАРОВ Бауыржан Жұмаханұлы, филология ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі, Қазақстан Республикасы Президентінің кеңесшісі (Нұр-Сұлтан, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57216859605>

БАЗАРБАЕВА Зейнеп Мүслімқызы, филология ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі, Ахмет Байұрсынұлы атындағы Тіл білімі институтының бас ғылыми қызметкері (Алматы, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=56195378100>

ЖОЛДАСБЕКОВА Баян Өмірбекқызы, филология ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА корреспондент-мүшесі, әл-Фараби атындағы ҚазҰУ филология факультетінің деканы (Алматы, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57203201994>

НЕГИМОВ Серік Нығметоллаұлы, филология ғылымдарының докторы, профессор, Л. Гумилев атындағы Еуразия Ұлттық университеті (Нұр-Сұлтан, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/results/authorNamesList.uri?st1=NEGIMOV&st2=Serik&origin=search&authorlookur>

ТЕМІРБОЛАТ Алуа Берікбайқызы, филология ғылымдарының докторы, профессор, әл-Фараби атындағы ҚазҰУ қазақ әдебиеті және әдебиет теориясы кафедрасының меңгерушісі (Алматы, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=56148996000>

НҰРҒАЛИ Қадша Рүстембековна, филология ғылымдарының докторы, профессор, Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия Ұлттық университетінің орыс филологиясы кафедрасы меңгерушісі (Нұр-Сұлтан, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=55915843100>

ОРДА Гүлжахан Жұмабердіқызы, филология ғылымдарының докторы, доцент, М.О. Әуезов атындағы Әдебиет және өнер институтының бас ғылыми қызметкері (Алматы, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57192676955>

ҚАЛИЕВА Алмира Қайыртайқызы, филология ғылымдарының кандидаты, М.О. Әуезов атындағы Әдебиет және өнер институты бас директорының ғылым жөніндегі орынбасары (Алматы, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57213160949>

АНАНЬЕВА Светлана Викторовна, филология ғылымдарының кандидаты, доцент, М.О. Әуезов атындағы Әдебиет және өнер институтының жетекші ғылыми қызметкері (Алматы, Қазақстан)

Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/results/authorNamesList.uri?st1=ANANYEVA&st2=Svetlana&origin=search&authorlookur>

ҚЫДЫР Тәрәлі Еділбайұы, филология ғылымдарының кандидаты, доцент, М.О. Әуезов атындағы Әдебиет және өнер институтының жетекші ғылыми қызметкері (Алматы, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57216896393>

ШӘРІПОВА Диляра Сафарғалиқызы, өнертану кандидаты, доцент, М.О. Әуезов атындағы Әдебиет және өнер институтының жетекші ғылыми қызметкері (Алматы, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57192097133>

ОМАРОВА Ақлима Қайырденқызы, өнертану кандидаты, доцент, Құрманғазы атындағы Қазақ ұлттық консерваториясы (Алматы, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57210747041>

ҚАЗТУҒАНОВА Айнұр Жасанбергенқызы, өнертану кандидаты, доцент, М.О. Әуезов атындағы Әдебиет және өнер институтының жетекші ғылыми қызметкері (Алматы, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57210749637>

ТҰРМАҒАМБЕТОВА Бақыт, өнертану кандидаты, Х. Досмұхамедов атындағы Атырау университетінің доценті (Атырау, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57212550200>

ЖҮНДІБАЕВА Арай Қанатияқызы, PhD, қауымдастырылған профессор, Ы.Алтынсарин атындағы Ұлттық Білім Академиясының Қазақ тілі, Қазақ әдебиеті, Қазақстан тарихы зертханасының меңгерушісі (Нұр-Сұлтан, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=55912694100>

ДАУТОВА Гүлназ Рахымқызы, PhD, қазақ әдебиеті және әдебиет теориясы кафедрасының оқытушысы (Алматы, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57192094749>

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ РЕДАКЦИЯЛЫҚ КЕҢЕС:
БАГНО Всеволод Евгеньевич, филология ғылымдарының докторы, профессор, Ресей Ғылым академиясының корреспондент-мүшесі (Санкт-Петербург, Ресей)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=55788979100>

КЕНДІРБАЙ Гүлнар Турабекқызы, тарих ғылымдарының докторы, Колумбия университетінің профессоры (Нью-Йорк, АҚШ)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=25226509300>

СНАМОРРО Antonio Chicharro, ғылым докторы, философия және қолжазба факультетінің профессоры (Гранада, Испания) H = 2

КРАСОВСКАЯ Аксиния, филология ғылымдарының докторы, профессор, Бухарест Университеті (Бухарест, Румыния) H = 1

НИКОЛАС Мари, филология ғылымдарының докторы, профессор, Лихай Университеті (Пенсильвания, АҚШ) H = 1

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ:

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР:

МАТЫЖАНОВ Кенжехан Слямжанович, доктор филологических наук, член-корреспондент НАН РК, генеральный директор Института литературы и искусства им. М.О. Ауэзова (Алматы, Казахстан)
Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57216628445>

ЗАМЕСТИТЕЛЬ ГЛАВНОГО РЕДАКТОРА:

СУЛТАН Ертай, PhD, заместитель генерального директора Института литературы и искусства им. М.О. Ауэзова (Алматы, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57216705450>

ЧЛЕНЫ РЕДАКЦИОННОЙ КОЛЛЕГИИ:

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57213160949>

ОМАРОВ Бауыржан Жумаханович, доктор филологических наук, профессор, академик НАН РК, советник Президента Республики Казахстан (Нур-Султан, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57216859605>

БАЗАРБАЕВА Зейнеп Муслимовна, доктор филологических наук, профессор, академик НАН РК, главный научный сотрудник Института языкознания имени Ахмета Байтурсынова (Алматы, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=56195378100>

ЖОЛДАСБЕКОВА Баян Омурбековна, доктор филологических наук, профессор, член-корреспондент НАН РК, декан филологического факультета КазНУ им. Аль-Фараби (Алматы, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57203201994>

НЕГИМОВ Серик Ныгметоллаевич, доктор филологических наук, профессор кафедры казахской литературы Евразийского Национального университета им. Л.Н. Гумилева (Нур-Султан, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/results/authorNamesList.uri?st1=NEGIMOV&st2=Serik&origin=search&authorlookup>

ТЕМИРБОЛАТ Алуа Берикбаевна, доктор филологических наук, профессор, заведующая кафедрой казахской литературы и теории литературы КазНУ им. Аль-Фараби (Алматы, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=56148996000>

НУРГАЛИ Кадиша Рустембековна, доктор филологических наук, профессор, заведующая кафедрой русской филологии Евразийского Национального университета им. Л.Н. Гумилева (Нур-Султан, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=55915843100>

ОРДА Гульжанхан Жумабердыевна, доктор филологических наук, доцент, главный научный сотрудник Института литературы и искусства им. М.О. Ауэзова (Алматы, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57192676955>

КАЛИЕВА Альмира Кайыртаевна, кандидат филологических наук, заместитель по науке генерального директора Института литературы и искусства им. М.О. Ауэзова (Алматы, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57213160949>

АНАНЬЕВА Светлана Викторовна, кандидат филологических наук, доцент, ведущий научный сотрудник Института литературы и искусства им. М.О. Ауэзова (Алматы, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/results/authorNamesList.uri?st1=ANANYEVA&st2=Svetlana&origin=search&authorlookup>

КЫДЫР Торали Едилбай, кандидат филологических наук, доцент, ведущий научный сотрудник Института литературы и искусства им. М.О. Ауэзова (Алматы, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57216896393>

ШАРИПОВА Дилара Сафаргалиевна, кандидат искусствоведения, доцент, ведущий научный сотрудник Института литературы и искусства им. М.О. Ауэзова (Алматы, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57192097133>

ОМАРОВА Акlima Каурденовна, кандидат искусствоведения, доцент Казахской национальной консерватории имени Курмангазы (Алматы, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57210747041>

КАЗТУГАНОВА Айнур Жасанбергеневна, кандидат искусствоведения, доцент, ведущий научный сотрудник Института литературы и искусства им. М.О. Ауэзова (Алматы, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57210749637>

ТУРМАГАМБЕТОВА Бахыт Жолдыбаевна, кандидат искусствоведения, музыковед, доцент кафедры музыки и искусства Атырау Университет им. Х.Досмухамедова (Атырау, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57212550200>

ЖУНДИБАЕВА Арай Канатиевна, PhD, ассоциированный профессор, заведующий лабораторией казахского языка, казахской литературы, истории Казахстана Национальной академии образования имени И. Алтынсарина (Нур-Султан, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=55912694100>

ДАУТОВА Гульназ Рахимовна, PhD, преподаватель кафедры казахской литературы и теории литературы (Алматы, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57192094749>

МЕЖДУНАРОДНЫЙ РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ:

БАГНО Всеволод Евгеньевич, доктор филологических наук, профессор, член-корреспондент Российской академии наук (Санкт-Петербург, Россия)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=55788979100>

КЕНДИРБАЙ Гульнар Турабековна, доктор исторических наук, профессор Колумбийского университета (Нью-Йорк, США)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=25226509300>

SHAMORRO Antonio Chicharro, доктор наук, профессор

Гранадского университета, заведующий факультета философии и рукописи (Гранада, Испания) N = 2

КРАСОВСКАЯ Аксинья, доктор филологических наук, профессор, Бухарестский университет (Бухарест, Румыния) N = 1

НИКОЛАС Мари, доктор филологических наук, профессор, Университет Лихай (Пенсильвания, США) N = 1

EDITORIAL BOARD

EDITOR-IN-CHIEF:

MATYZZHANOV Kenzhekhan Slyamzhanovich, Doctor of Philology, Corresponding Member of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan, General director of the M.O.Aueзов Institute of Literature and Art (Almaty, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57216628445>

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

SULTAN Yertay, Ph.D., Vice-general director of M.O.Aueзов Institute of Literature and Art (Almaty, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57216705450>

MEMBERS OF THE EDITORIAL BOARD:

OMAROV Bauyrzhan Zhumakhanovich, Doctor of Philology, Professor, Academician of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan, President's advisor of the Republic of Kazakhstan (Nur-Sultan, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57216859605>

BAZARBAYEVA Zeynep Muslimovna, Doctor of Philology, Professor, Academician of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan, Chief Researcher of the Akhmet Baitursynov Institute of Linguistics (Almaty, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=56195378100>

ZHOLDASBEKOVA Bayan Omirbekovna, Doctor of Philology, Professor, Corresponding Member of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan, Dean of the Philological Faculty of Al-Farabi Kazakh National University (Almaty, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57203201994>

NEGIMOV Serik Nygmetollayevich, Doctor of Philology, Professor of the Department of Kazakh Literature of L.Gumilev Eurasian National University (Nur-Sultan, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/results/authorNamesList.uri?st1=NEGIMOV&st2=Serik&origin=searchauthorlookup>

TEMIRBOLAT Alua Berikbayevna, Doctor of Philology, Professor, Head of the Department of Kazakh Literature and Literary Theory of Al-Farabi Kazakh National University (Almaty, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=56148996000>

NURGALI Kadisha Rustembekovna, Doctor of Philological Sciences, Professor, Head of the Department of Russian Philology L.N. Gumilyov Eurasian National University (Nur-Sultan, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=55915843100>

ORDA Gulzhakhan Zhumberdyevna, Doctor of Philology, Associate Professor, Chief Researcher of the M. O. Aueзов Institute of Literature and Art (Almaty, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57192676955>

KALIYEVA Almira Kairtayevna, Candidate of Philological Sciences, Deputy Director General for Science of the M.O. Aueзов Institute of Literature and Art (Almaty, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57213160949>

ANANYEVA Svetlana Viktorovna, Candidate of Philological Sciences, Associate Professor, Leading Researcher of the M.O.Aueзов Institute of Literature and Art (Almaty, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/results/authorNamesList.uri?st1=ANANYEVA&st2=Svetlana&origin=searchauthorlookup>

KYDYR Torali Edilbay, Candidate of Philological Sciences, Associate Professor, Chief Researcher of the M. O. Aueзов Institute of Literature and Art (Almaty, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57216896393>

SHARIPOVA Dilyara Safargaliyevna, Candidate of Art History, Associate Professor, Leading Researcher at the M. O. Aueзов Institute of Literature and Art (Almaty, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57192097133>

OMAROVA Aklima Kairdenovna, Candidate of Art History, Associate Professor, Kurmangazy Kazakh National Conservatory (Almaty, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57210747041>

KAZTUGANOVA Ainur Zhasanbergenovna, Candidate of Art History, Associate Professor, Leading Researcher of the M. O. Aueзов Institute of Literature and Art (Almaty, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57210749637>

TURMAGAMBETOVA Bakhyt Zholdybayevna, Candidate of Art History, Senior lecturer at the Department of Music and Art of H.Dosmukhamedov Atyrau University (Atyrau, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57212550200>

ZHUNDIBAYEVA Arai Kanapiyevna, PhD, Associate Professor, Head of the Laboratory of the Kazakh language, Kazakh Literature, History of Kazakhstan of the I. Altynsarin National Academy of Education (Nur-Sultan, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=55912694100>

DAUTOVA Gulnaz Rakhimovna, PhD, Lecturer, Department of Kazakh Literature and Literary Theory (Almaty, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57192094749>

INTERNATIONAL EDITORIAL COUNCIL:

BAGNO Vsevolod, Doctor of Philology, Professor, Corresponding Member of the Russian Academy of Sciences (Saint Petersburg, Russia)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=55788979100>

KENDIRBAY Gulnar Turabekovna, Doctor of Historical Sciences, Professor of Columbia University (New York, USA)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=25226509300>

CHAMORRO Antonio Chicharro, Doctor of Sciences, Professor of Granada University, Head of the Faculty of Philosophy and Manuscript (Granada, Spain)
H = 2

KRASOVSKAYA Aksinia, Doctor of Philology, Professor, Bucharest University (Bucharest, Romania)
H = 1

NIKOLAS Mary, Doctor of Philology, Professor, Lehigh University (Pennsylvania, USA)
H = 1

МАЗМҰНЫ

Бас редактордың алғы сөзі.....14

Әдебиеттану

<i>Әзібаева Б.У.</i> «Қазақтың киіз үйі» заттық коды: генезисі мен семантикасы.....	17
<i>Керим Ш., Жеменей И.</i> Әбу Насыр Мұбашшир ат-Таразидің «Йадгар Зандан на айней жаһан» («Түрме естелігі немесе әлем айнасы») атты мәснәуі.....	33
<i>Орда Г.Ж.</i> Қазіргі қазақ балалар поэзиясындағы дәстүр ұласуы.....	48
<i>Хамраев Ә.Т., Шагимолдина М.О.</i> Тәуелсіздік дәуіріндегі қазақ әдебиеті эзирбайжан тілінде.....	64
<i>Кенбаева А.З., Пангереев А.Ш., Мамбетова Г.Ж.</i> Қарақалпақтың «Ер Зийуар» эпосындағы топонимдерді зерттеу.....	72
<i>Медеубек С.</i> Ұлттық ойындардың әлеуметтік-психологиялық астары.....	82
<i>Ханкей Е.</i> «Абай жолы» роман-эпопеясының «Қайтқанда» тарауының текстологиясы (қолжазба мен жарияланымдары бойынша).....	93
<i>Абилхамитқызы Р., Бегалиева Л.Б.</i> Түркі әлеміндегі періштенің көркем бейнесі: кеше және бүгін.....	104
<i>Қоштаева Г.Қ., Челик Я.</i> Сиди Ахмедтің «Ташұкнама» дастаны түркі тілінде жазылған жәдігер.....	117
<i>Ахметова А.М., Ахметова Г.М.</i> Әлихан Жақсылық шығармашылығындағы адам мен әлем интерпретациясы.....	129
<i>Кенжебекова Г.Ж., Сманов Б.Ө., Сөйлемез О.М.</i> Әуезовтің «Абай жолы» роман-эпопеясындағы Абайдың діни бейнесі.....	143
<i>Искакова Г.Ж., Рыспаева Д.С., Ахметова Г.С.</i> Фольклор мәтіндерін аударудағы теориялық және практикалық мәселелер.....	151
<i>Болатова Г.Ж., Мұхаметқали А.А.</i> Философиялық прозадағы интермәтіннің экспрессивтік қызметі (Б.Момышұлы «След птицы в небе» романының негізінде).....	166
<i>Татиев Е.Е., Саркулова М.Ұ., Мухамедиева А.Б., Татиева М.Е.</i> Қазақтың «Ұмай» мифтік әңгімесіне психоталдау.....	176
<i>Салтақова Ж.Т., Қоспазарова Ә.К.</i> Қазақ эпостарының шежірелік сипаты.....	184
<i>Мұрсалимова Н.М., Сманова Е.А.</i> Жетісу ақындар айтысының жиналу тарихы (қолжазбалар негізінде).....	193
<i>Оралбек А.</i> Халық ақыны Әбдіғали Сариевтің әдеби мұрасы.....	201
<i>Мұрсал А.</i> Ахметолла Қалиұлының «Арда алтай» романындағы психологизм.....	209
<i>Жолдыбай О.</i> Ойын-сауық ойындары: эволюция және заманауи көрініс.....	220
<i>Абилдаева Қ.Н., Абишева Н.М., Тәжібаева Ш.А.</i> Эрнест Хемингуэйдің «Шал мен теңіз» повесін оқыту.....	231

Мәдениеттану

<i>Жангүжинова М.Е., Ербол А.Е., Құмарғалиева Н.Р.</i> Сахналық костюм-креативті индустрия жағдайында сценографияның тәрбиелік құралы ретінде.....	241
<i>Жумасеитова Г.Т., Мосиенко Д.М., Поваляшко Г.Н., Саитова Г.Ю.</i> Қазақстандық балет өзін-өзі ұлттық анықтау ізденісінің ретроспективасында.....	259
<i>Бекмағамбетова Ж.А., Бегалинова Г.А.</i> Шығармашылық индустрия жағдайындағы Қазақстанның қазіргі кезеңіндегі музыкалық өнер.....	272
<i>Қамзабекұлы О., Ахманов С.М., Рахымжанов Е.Т.</i> Актердің қалыптасу жолындағы сахна тілінің маңызы.....	283
<i>Әбікенов Ж.О., Енсеева В.Т.</i> Пандемия жағдайының азаматтардың мәдениетіне әсері.....	294
<i>Құрманбай Ұ.П., Ескендіров Н.Р.</i> Қазақ театрындағы бүгінгі басқару үлгісі.....	308

СОДЕРЖАНИЕ

Обращение главного редактора.....15

ЛИТЕРАТУРАВЕДЕНИЕ

<i>Азибаева Б.У.</i> Предметный код культуры «Казахская юрта»: генезис и семантика.....	17
<i>Керим Ш., Жеменей И.</i> Маснави ученого-богослова Абу Насир Мубашшира ат-Тарази «Ядгар Зандан иа айней джахан» (Память о тюрьме или зеркало мира).....	33
<i>Орда Г.Ж.</i> Продолжение традиций в современной казахской детской поэзии.....	48
<i>Хамраев А.Т., Шагимолдина М.О.</i> Казахская литература эпохи независимости на азербайджанском языке.....	64
<i>Кенбаева А.З. Пангереев А.Ш. Мамбетова Г.Ж.</i> Изучение топонимов в каракалпакском героическом эпосе «Ер Зийуар».....	72
<i>Медеубек С.М.</i> Социально-психологические основы национальных игр.....	82
<i>Ханкей Е.</i> Текстология главы «Возвращение» романа-эпоса «Абай жолы» (по рукописи и публикациям).....	93
<i>Абилхамитқызы Р., Безалиева Л.Б.</i> Художественный образ ангела в тюркском мире: вчера и сегодня...104	
<i>Коштаева Г., Челик Я.</i> Эпос Сиди Ахмеда "Ташукнама", написанный на тюркском языке.....117	
<i>Ахметова А.М., Ахметова Г.М.</i> Интерпретация человека и мира в творчестве Алихана Жаксылыка..129	
<i>Кенжебекова Г.Ж., Сманов Б.У., Соилемез О.</i> Религиозный образ Абая в романе-эпопее М. Ауэзова "Путь Абая".....	143
<i>Искакова Г.Ж., Рыспаева Д.С., Ахметова Г.С.</i> Теоретические и практические проблемы перевода фольклорных текстов.....	151
<i>Болатова Г.Ж., Мұхаметқали А.А.</i> Экспрессивная функция интертекста в философской прозе (по роману «След птицы в небе» Б. Момышулы).....	166
<i>Татиев Е.Е., Саркулова М.У., Мухамедиева А.Б., Татиева М.Е.</i> Психологический анализ казахского мифического рассказа «Умай».....	176
<i>Салтакова Ж.Т., Коспагарова А.К.</i> Генеологический характер казахского эпоса.....	184
<i>Мурсалимова Н.М., Сманова Е.А.</i> История сбора айтыс состязании акынов Жетысу (на основе материалов рукописей).....	193
<i>Оралбек А.</i> Литературное наследие народного поэта Абдигали Сариева.....	201
<i>Мурсал А., Танжарикова А.В.</i> Психологизм в романе Ахметолла Калнулы «Арда Алтай».....	209
<i>Жолдыбаев О.М.</i> Развлекательные игры: эволюция и современный взгляд.....	220
<i>Абилдаева К.Н., Абишева Н.М., Тажибаева Ш.А.</i> Изучение повести Эрнеста Хемингуэя «Старик и море».....	231

КУЛЬТУРОЛОГИЯ

<i>Жангужина М.Е., Ербол А.Е., Кумаргалиева Н.Р.</i> Сценический костюм – как воспитательный инструмент сценографии в условиях креативной индустрии.....	241
<i>Жумасейтова Г.Т., Мосиенко Д.М., Поваляшко Г.Н., Саитова Г.Ю.</i> Казахстанский балет в ретроспективе поиска национальной самоидентификации.....	259
<i>Бекмагамбетова Ж.А., Бегалинова Г.А.</i> Музыкальное искусство на современном этапе Казахстана в условиях креативной индустрии.....	272
<i>Камзабекович О., Ахманов С.М., Рахымжанов Е.Т.</i> Значимость сценической речи в становлении актера.....	283
<i>Абикенов Ж.О., Енсеева В.Т.</i> Влияние пандемической ситуации на культуру граждан.....	294
<i>Курманбай У.П., Ескендиоров Н.Р.</i> Нынешняя модель управления в казахском театре.....	308

CONTENT

Editor-in-chief's address.....16

LITERARY STUDIES

<i>Azibayeva B.Y.</i> The subject code of the "Azakh yurt" culture: genesis and semantics.....	17
<i>Kerim Sh., Zhemenev I.</i> Masnavi of scholar-theologian Abu Nasir Mubashir at-Tarazi "Yadgar Zandan ia Aynei Jahan" (Memory of the Prison or the Mirror of the World).....	33
<i>Orda G.Zh.</i> Continuation of traditions in modern Kazakh children's poetry.....	48
<i>Khamraev A.T., Shagimoldina M.O.</i> Kazakh literature of the independence era in the azerbaijani language.....	64
<i>Kenbayeva A.Z., Pangereyev A.Sh., Mambetova G.Zh.</i> The study of place names in the karakalpak heroic epos "Yer ziyuar".....	72
<i>Medeubek S.M.</i> Socio-psychological background of national games.....	82
<i>Khankey Y.</i> Textology of the chapter "Return" of the epic novel "Abai Joli" (according to my manuscript and publication).....	93
<i>Abilkhamitkyzy R., Begaliev L.B.</i> The artistic image of an angel in the Turkic world: yesterday and today....	104
<i>Koshtayeva G., Çelik Y.</i> Sidi ahmed's epic "tashuknama" written in turkic language.....	117
<i>Akhmetova A.M., Akhmetova G.M.</i> Interpretation of Man and the World in the Creativity of Alikhan Zhaksylyk.....	129
<i>Kenzhebekova G.Zh., Smanov B.O., Soylemez O.</i> The religious image of Abai in the epic novel by M. Auezov "The way of Abai".....	143
<i>Iskakova G.Zh., Ryspaeva D.S., Akhmetova G.S.</i> Theoretical and practical problems of translation of folk texts.....	151
<i>Bolatova G.Zh., Mukhametkali A.A.</i> Expressive function of intertextuality in the philosophical prose (based on the novel «Sled ptici v nebe» by B.Momyshuly).....	166
<i>Tatiev E.E., Sarkulova M.U., Kenispaev Zh.K., Mukhamedieva A.B., Tatieva M.E.</i> Psychoanalysis of the kazakh mythical story «Umai».....	176
<i>Saltakova Zh.T., Kospagarova A.K.</i> Geneological character of the kazakh epos.....	184
<i>Mursalimova N.M., Smanova E.A.</i> History of the aitys collection by Zhetysu akyns (based on the manuscript).....	193
<i>Oralbek A.</i> The literary heritage of the folk poet Abdigali Sariyev.....	201
<i>Mursal A., Tanzharykhova A.B.</i> Psychologism in Akhmetoll Kaliula's novel "Arda Altai".....	209
<i>Zholdybaev O.M.</i> Entertainment games: evolution and modern look.....	220
<i>Abildayeva K., Abisheva N., Tazhibaeva Sh.</i> Study of Ernest Hemingway's novel "The Old Man and the Sea".....	231

CULTURAL STUDIES

<i>Zhanguzhinova M.Ye., Yerbol A.Ye., Kumargaliev N.R.</i> Stage costume - as an educational tool of scenography in the conditions of the creative industry.....	241
<i>Zhumaseitova G.T., Mosienko D.M., Povalyashko G.N., Saitova G.Y.</i> Kazakh ballet in the retrospective of the search for national identity.....	259
<i>Bekmagambetova Zh.A., Begalinova G.A.</i> Musical art at the present stage of Kazakhstan the conditions of the creative industry.....	272
<i>Khamzabekuly O., Akhmanov S.M., Rakhymzhanov E.T.</i> The role of stage language in the development of an actor.....	283
<i>Abikenov Zh.O., Yenseyeva V.T.</i> The impact of the pandemic on the culture of citizens.....	294
<i>Kurmanbay U.P., Eskendirov N.R.</i> The current management model in the kazakh theater.....	308

FTAMP 17.09.91

<https://doi.org/10.53871/2078-8134.2022.2-19>

Жолдыбаев О.М.

М.О. Әуезов атындағы Әдебиет және өнер институты

Алматы, Қазақстан

E-mail: Zet.Olji@mail.ru

ORCID: 0000-0003-1592-4989

ОЙЫН-САУЫҚ ОЙЫНДАРЫ: ЭВОЛЮЦИЯ ЖӘНЕ ЗАМАНАУИ КӨРІНІС

Аннотация. Ұлттық ойындар халық өмірінде елеулі рөл атқарады. Мақала бүгінгі қоғамдағы қазақтың ұлттық ойындарының мәнін ашуға арналған. Ойын-сауық ойындары ежелгі дәуірден бастап тайпааралық қақтығыстардың алдын алып, мемлекетаралық келіспеушіліктерді шешкен кездегі функциялары анықталды.

Ғылыми мақалада ойын-сауық ойындары элементтерінің көпжақты байланыстары, заманауи көрінісі сараланады. Мақалада «ойын – өмір» және «өмір – ойын» деген ұғымдар қарастырылады. Ойын-сауық ойындары көңіл-көтеріп қана қоймай, ақыл-ой әрекетін белсендіріп, ойлау қабілетін арттырады. Зерттеу барысында ойынның байқағыштық пен ептілікті дамытатыны, жеке тұлғаның физикалық және эмоционалдық дамуына ықпал ететіні айқындалды.

Ойын-сауық ойындары адамзаттың мәдени, әлеуметтік және күнделікті өмірінде маңызды рөл атқарады. Зерттеуге таңдалған ойындар көптеген нақты мысалдармен тұжырымдалып, даму эволюциясы қарастырылады.

Мақалада «Ақ терек пен көк терек», «Көбелек пен қарлығаш», «Ортаға түспек» және т.б. ойын-сауық ойындарының мысалданып, ойынның ойналу реті, ережесі, ойынға қатысушыларға қатысты міндетті шарттары баяндалып, талқыланады. Ойынға қатысушылардың бір-бірімен қарым-қатынасының әртүрлі аспектілері, атрибуттары зерделенеді.

Ойын-сауық мәдениетінің мақсаты өмірді көңілді сүріп, жинақталған тәжірибені өскелең ұрпаққа беру мақсатын көздейді. Халқымыз ойынның тәлім-тәрбиелік қызметін «Ойнасаң да, ойлап – ойна» деген мақал-мәтелдер арқылы жеткізіп, ойынды өмір деп қабылдап, өз ойларын суреттеу үшін метафораларды қолдануға мұқият мән берген.

Мақаланың қорытынды бөлімінде ұлттық ойындардың өткені мен бүгіні, фольклорлық-этнографиялық бағыты, эволюциялық дамуы нәтижесінде пайда болған өзгерістер туралы тұжырымдар берілген. Сондай-ақ, ойындардың заманауи қоғамдағы маңызы, интеграциялық ролі зерттеліп, түйінделеді.

Түйін сөздер: ұлттық ойындар, ойын-сауық, атрибут, қазіргі қоғам, фольклор және этнография.

Кіріспе. Ойын-сауық ойындары ұлы дала ойындарының ең бір көлемді саласы болып табылады. Бұл ойындар адам өмірінің барлық кезеңдеріне (кісі дүние салған кезден басқа) тән болып келеді. Ойын-сауық ойындары барлық басқа ойын түрлерімен сабақтас болып келеді. Мысалы, рәсімдік ойындар, спорттық ойындар, балалар ойындары сынды, т.б. ойын түрлерімен сабақтасады.

Ғылыми зерттеудің өзектілігіне ойын-сауық ойындарының күллі жалпыадамзат үшін аса қажетті дүние екендігі талданып, дәлелденеді. Көпшілік арасында ойынды тек қызық үшін немесе жәй қатардағы болмашы нәрсе сияқты қабылдауда жаңсақ ойлар қалыптасқан. Ал бірақ та оның арғы жағында ойынның құр ойналып қана қоймай, ақыл-ойды дамытып, физикалық күш-қуатты арттырып, көтеріңкі көңіл-күй сыйлайды.

Мақаланың мақсаты – сан түрлі тақырыптағы ұлы дала ойындарының ішінен ойын-сауық ойындарын жеке алып қарап, оның даму жолы мен өзгеру бағытын айқындау. Оған қатысты негізгі белгілерін ғылыми тұрғыдан айқындау, даму дәрежесін бағамдау. Сонымен қатар, сөздің, заттың рөлі, атрибуттары, құрал-саймандары айқындалады. Мәселен: «алтыбақан» ойынына «бағана», «жіп», «тақтай» т.б. заттар қолданылады. Осы ойды зерттеуші Д.Жақан «Рәсімдік ойындардың даму сипаты» атты мақаласында: «Алтыбақанда үш-үштен сырық бақанның басын байлау мен жетіншісін олардың бастарын қосуға пайдалануда көне космогониялық таным жатыр. Сондай-ақ, бақан, ағаш, үш әлем кеңістігі туралы көне түсініктермен қатар алтыбақанды күн батпай құрып қою, күн батқан соң айлы түнде ғана тебу, ойнар алдында оны отпен аластау, сүт бүрку, т.б. рәсімдік әрекеттердің тамыры терең», – деп нақтылаған (Жақан, 2021: 176). Ойын-сауық ойындарының ерекшеліктерін зерделей келе, міндетіміз алдағы зерттелетін бағыттарын айқындау, ғылыми негіздерін тұжырымдау, сондай-ақ мәтін мен теорияның ара салмағы бағамдалады.

Сонымен бірге «ойын-сауық ойындарын, балалар ойындарымен» салыстыруға болады. Балалар ойындары көбінесе баланың ақыл-ойын дамытуға, интеллектуалдық зейінінің артуына бағытталса, рәсімдік ойындар белгілі бір рәсімнің, ғұрыптың маңыздылығына мән беретіндігіне зерттеуші Б.Абылқасымов (Абылқасымов, 1993: 45-46) тоқталса, фольклортанушы К.Матыжанов (Матыжанов, 2021: 16) ойын-сауық ойындарының бозбала мен бойжеткеннің өмір жолындағы отау құру, отбасы болу, табысуға септесетіндігін кеңейте тарқатқан. Сонымен қоса, ойын-сауық ойындары кісінің көңілін көтеруге, шаттыққа, қуанышқа қарай бағытттайды.

Ойын-сауық ойындарының аты ойын-сауық болғанымен оның өзіндік ерекшелігі бар. Оған қатысатын адамдардың жас ерекшелігі ескеріледі, белгілі мақсат-міндеті, эволюциялық даму кезеңдері болады. Ол қазіргі ойындар күйінде бірден қалпына келмеген. Оның тамыры рәсімдік ойындардан шыққан. Кезіндегі ғұрыптар, рәсімдердің функциясы басқа болған. Ал қазіргі ойын-сауық ойындарында көңіл көтеру, сауықтық, тағылымдық-тәрбиелік жағы басым. Бұл жөнінде фольклортанушы К.Матыжанов «Ойын мен рәсім (ритуал) – адамзат қоғамының аса маңызды әлеуметтік қарым-қатынас құралы» атты мақаласында (Матыжанов, 2021: 17) кеңірек тоқталған.

Адамзат өмірі, оның тыныс-тіршілігі, әлеуметтік ахуалы, психологиясы, көңіл күйі бәрі-бәрі ойынмен тікелей байланысты болып табылады. Соның ішінде ойын-сауық ойындарының өзіндік ерекшеліктері бар. Бұл арада бір нәрсені шегелеп айта кеткен жөн. Ойынның ойналу ережесі өзгере қалған күннің өзінде қоғамға әсер етуі, рөлі, берер ойы, түпкі мазмұны өзгермейді.

Ойындар уақыт айдынымен дами келе рулық-тайпалық дәрежеден асып, ұлттық сатыға көтеріліп, халықаралық олимпиада деңгейіне жетті. Олимпиада кезеңдерінде түрлі мемлекетаралық соғыстар тоқтап, дау-дамайлар, түрлі кикілжіндер шешілген (Елубай, 2004: 100).

Ойын-сауық ойындары арқылы адамның ақыл-ойы кемелденіп, рухани көкжиегі кеңейеді. Өмірге деген құштарлық сезімі артады. Бірін-бірі ұнатқан жастар табысып, отау құруына септігін тигізеді. Тарихта ойынның арқасында соғыстар мен

қақтығыстар тоқтап, келеңсіздіктер өздігінен шешілгені белгілі. Бұл ойынның жалпыадамзаттық құндылықтар бастау көздерінің бірі екендігін айқындайды.

Ұлттық ойындардың шығу тарихын, ойындарды жинақтауда Б.Абылқасымов, Б.Төтенаев, Е.Сағындықов, Б.Уақатов, К.Матыжанов, Ш.Ыбыраев сынды ғалымдардың еңбегі орасан.

Ұлы даладағы ойын-сауықтар – ойынсыз, тіпті ойынның элементтерінсіз өтпейтін болған. Баланың дүниеге келуі, шілдеhana, тұсау кесу, сүндетке отырғызу, үйлену той, мүшел жас, тіпті ұзақ жасаған кісілер дүние-салғанда (бұл тек ғасыр жасаған, ұзақ ғұмыр кешкен кісіге қатысты, кез келген өлім-жітімге қатысы жоқ), оған да ат шаптырып, бәйге беріп, күрес түрлерін ұйымдастырған.

Қазақтың ұлттық ойындарының бірнеше функциясын қарастыруға болады.

Ойын-сауық ойындары:

- ғұрып;
- театр;
- емдейді;
- көңілді жадыратады.

Бұл турасында академик С.Қасқабасов былай дейді: «Қазақтың ұлттық театры да өзінің пердесін фольклор сюжетіне қойылған ойындармен ашқан («Алтын сақа», «Еңлік–Кебек»). Мұндай қойылымдарда фольклорлық шығармамен қатар халықтық ойындар, әдет-салттар көп пайдаланылған» (Қасқабасов, 2009: 49). Шынында ойындардың функциясында ғұрыптармен қатар театр көріністері, көңіл жадырататын қызметі бар екені анық.

Ойын-сауық ойындардың адамзат дүниетанымына қосар үлесінің зор әрі эстетикалық, психологиялық, педагогикалық, т.б. қасиеттерінің мол екендігі ғылыми зерттеу барысында көз жеткізілді.

Материалдар мен әдістері. Зерттеу жұмысының материалы ретінде Б.Төтенаевтың «Қазақтың ұлттық ойындары», К.Матыжановтың «Рухани уыз» атты монографиялық еңбектері негізге алынды. Сонымен қатар, Ш.Ыбыраевтың «Соқыр теке», Е.Сағындықовтың «Қазақтың ұлттық ойындары» сынды кітаптары қосымша пайдаланылды (Ш.Ыбыраев, 1993, Е.Сағындықов, 1991).

Ойын-сауық ойындарының тереңірек зерттеп, мән-мағынасын аша түсу үшін алыс-жақын шетелдердегі мәдениеттанушылар, фольклортанушылар, этнографтар, педагогика мен психология ілімін зерттеушілердің еңбектері басшылыққа алынды. И.Хейзинганың «Человек играющий», С.Жорниктің «Развивающие игры для детей дошкольного возраста», М.Н.Мельниковтің «Игровой фольклор», Ф.С.Капица мен Т.М.Колядичтің «Русский детский фольклор» т.б. ғалымдардың монографиялары қолданылды. Ойындық фольклордағы ойындардың ойналу реті, оның түпкі мәні, мифологиямен қатысы, сипаты зерделеніп, т.с.с. қырлары өзге халықтардың дәстүрлі дүниетанымында да ұшырасатыны айқындалады. Ойынның балалар өміріндегі орны ерекше. Балалық шақта тақпақтар, мазақтамалар, қызықтамалар айтылса, өсе келе бұл өлеңдер түрленеді. Сөйтіп, анекдот, әзіл-қалжың, сықақ түрлеріне көшеді. Осылайша адам баласының ержетуіне үлкен септігін тигізеді. Бұл туралы орыс ғалымдары Ф.С.Капица мен Т.М.Колядичтің «Русский детский фольклор» атты кітабында (Капица Ф.С., Колядич Т.М. 2020) жан-жақты қамтылған.

Зерттеуде ойын-сауық ойындарының эстетикалық жағы, жасөспірімдерге берер пайдасы, ақыл-ойға, физикалық дамуға әсері, заманауи көрінісі, электронды түрге көшуі баяндалып, ойнаушылардың жас шамасы, т.с.с. қырлары сипатталды. Ойын-сауық ойындарының заманауи көрінісін ашуда талдау, салыстыру, баяндау әдістері қолданылды.

Зерттеу нәтижесі. Қай кезеңде болмасын ойындық фольклордың адамзат ғұмырындағы орны айрықша.

Азия халықтарының фольклордағы аңыз, әпсана, ертегі, хикая мен хикаяттарында ойынның элементтері оқиға желісіне қатысады (Панченко, 2021: 270). Сондай-ақ, ойын – оқиғаны түрлендіріп, қызықты етіп, мәселенің оңай шешілуіне ықпал етеді.

Мәселен, «Ортаға түспек», «Ақ терек пен көк терек» ойындарын балалар мен жасөспірімдер қатар ойнай береді. Ал ересектер доп қуалап немесе тақпақ айтып, қарсы топтағылардың қол ұстасқан тізбекті жүгіріп бұзуы көзге оғаш көрінеді. Зерттеу барысында ойын-сауық ойындарының ойналуы, ережесі жіктеліп, оған қысқаша сипаттама берілді. Мақалада белгілі бір атрибуттар, физикалық қуаттың қажеттілігі, сөз ойындарының кірісетін жері, т.б. қырлары салыстырылып, айырмашылықтар айтылады.

Уақыт өткен сайын жаңадан ойындар ойлап табылуда. Әсіресе, бұрын біз біле бермейтін, жұрт көзінен тасада қалған ойындар жарыққа шығуда. Ойынның заманауи көрінісінің бірі ретінде смартфондар, гаджеттер, тіпті компьютер версиясы күннен-күнге жетілуде. Сол себепті де уақыттың ағымымен жаңаша көзқарастағы ойындар, туып жатыр.

Мақалада ойын-сауық ойындарының бүгінгі таңдағы көрінісі ойындық фольклордың қоғам өміріндегі ролі, адамзат мәдениетіне әсері, қазақы дүниетанымдағы алар орны жалпы мақсат-мұраты ғылыми тұрғыдан зерделеніп, сараланып, зерттелді.

Талқылау. Ойындық фольклор өзі ішінара бірнеше типке бөлінеді. Рәсімдік, интеллектуалдық, балалар және ойын-сауықтық, т.б

Ойын-сауық ойындары Наурыз мерекесі қарсаңында ғана көрініс беретін сияқты түсініледі. Ал шындығында, мұның тамыры есте жоқ ескі замандарда жатыр. Жалпы, адам ғұмырын балалық шақ, орта кезең және қарттық деп үш кезеңге бөліп қарастырған болар едік.

Осы аралықтағы ғұмыр жолында адамзат баласы өмірін ойын арқылы өреді. Бала бойға біткеннен бастап, «кұрсақ той» береді. Одан соң «шілдеhana, бесік той» жасайды. Қыз бойжеткенде «ұзату той», ұл ержеткенде «үйлену той» жасайды.

Ойын-сауық ойындары бүгінгі таңда өмірдің сан саласында көрінеді. Міндетті түрде бір ортаға, сауық кештеріне немесе ресми мерекелік жиындарға қатысудың қажеті шамалы. Фольклортанушы ғалым К.Матыжанов: «Қоғамның көп түрлілікке, виртуальды өмірдегі қитұрқылыққа, ойын-сауыққа бой алдыруы адамдар қарым-қатынасындағы шынайылықты күрделендіріп, ойындық шарттылықты бұрынғыдан да күшейте түседі», – деп пайымдайды (Матыжанов, 2021: 19). Қазіргі жастар смартфон мен гаджет, компьютерлік технологияға әуес, сондықтан виртуальды ойындар ойнайды.

Сонымен қатар, жиын-тойларда, мерекелік іс-шараларда көбіне ұлттық ойындар ойнатады. Көктемгі Наурыз мерекесінде көбіне-көп күш сынасу, сайысу, жарысу ойындарын ойнайды. Әйгілі «Айгөлек» ойынын жастар осы күнге дейін жалғастырып ойнап келеді.

Ойын ережесі бойынша кең жазықты жер, алаңдар таңдалады. Бұнда екі топ болады. Арасы шамамен 15–20 метрді қамтиды. Сөйтіп, кезекпе-кезек:

Айгөлек-ау, айгөлек,
Айдың жүзі дөңгелек.
Теміршіден дем шығар,
Үзеңгіден тер шығар.
Ақтерек пен көк терек,
Бізден сізге кім керек?
Екінші тарап жауап қатады:

Айгөлек-ау, айгөлек,
Айдың жүзі дөңгелек.
Теміршіден дем шығар,
Үзеңгіден тер шығар.
Ақтерек пен көк терек

Бәленше атты қыз керек, – дейді (Ұлы дала ойындары, 2021: 149-150). Осылайша шақыртылған ойыншы жүгіріп барып қарсы тараптың қол ұстасқандар арасындағы бір жерін жарып өтуі керек. Жара алмаса тұтқын ретінде қатырына қосылады. Ал егер кесіп өтсе, өзіне ұнаған бір адамды кері алып кетеді.

Бұл арада басы ашылмаған нәрселер бар. Осы тақылеттес, ұқсас, мазмұндас ойындар этнограф Б.Төтенаевтың «Қазақтың ұлттық ойындары» жинағында жарық көрген. Бірақ атауы «Ақсерек пен көк серек» деп аталған. Ал ішкі мазмұны мен ойынның ойналуы бір мағынаға жуықтайды. Аса бір айырмашылық пен өзгерістер келтірілмеген.

Мәтін:

...Ай керек-ау, ай керек,
Айдың басы дөңгелек.
Ақ серек пен көк серек,
Шауып алдым бәйтерек,
Сонау тұрған баланың
Өз басы керек (Төтенаев, 2013: 84).

Мұндағы бар айырмашылық өлең жолдарында ғана. Мысалдап отырған екінші ойынның мәтінінің бас жағында өзгешелік бар. Яғни басқаша басталады. «Айдың басы дөңгелек» және «Айдың жүзі дөңгелек» дейтін екі өлең жолдарының ұқсастығы байқалады. Демек, мұндағы айырмашылық топономикалық бөліністерге байланысты болып тұр. Оңтүстік Қазақстанның жұртшылығы мысалданып отырған ойынды «Ақ серек, көк серек» ойыны десе, шығыс, солтүстік өңірлерде басқаша атауы ықтимал. Осыдан барып ойынның мәтіндерінде де жоғарыдағыдай өзгешеліктер аңғарылады.

Сонымен бірге, Е.Сағындықов «Қазақтың ұлттық ойындары», Ш.Ыбыраевтың «Соқыр теке» сынды кітаптарында да осы ойындар ұшырасады (Ш.Ыбыраев, 1993: 77, Е.Сағындықов, 1991: 65). Бар айырмашылық мәтіндердің сөздерінде ғана. Ал мағыналық тұрғыдан баршасы бір-бірімен қабысып жатыр.

Кейбір өзімізге ғана тән деп түсініліп келген ойындар басқа халықтардың да мәдени өмір салтында кездесуі мүмкін.

«Ортаға түспек» ойыны:

Ойынға қатысушылар екі топқа бөлінеді. Ойын үлкен алаңда өту тиіс. Ортадан көп ойыншы сиярлықтай үлкен төрт бұрыш сызылады. Бірінші топ сол төрт бұрыштың ішіне енеді де, екінші топ сырттан орын алады. Ойын басталған соң сырттағы ойыншылар тік төрт бұрыштың ішіндегі ойыншыларды бір доппен дәлдеп ұра бастайды. Доп тиген ойыншы сызықтың сыртына шығарылады. Егер ол допты денесіне дарытпай, әрі жерге түсірмей қағып алса, сыртқа шығарылғандардың біреуін қайта кіргізіп алады. Тік төрт бұрыштың ішінде жалғыз ойыншы қалғанда, ұтып жатқан топ оған 10 не 20 рет сызықты айнала жүгіруге айып бұйырады. Ол бұл сыннан сүрінбей өтсе, сырттағы өз тобын түгел ішке кіргізіп алады. Егер айнала алмай, құлап қалса, өзі де сыртқа шығып, ішке ұтқан топ кіреді. Ойын төзімділікке, күш-қуатты молайтуға, нерві жүйелерін шыңдауға жаттықтырады (Ұлы дала ойындары, 2021: 169).

Дәл осындай ойындар славян халықтарында ұшырасады. Доппен ойнау, ортадағы қос ойыншыны доппен атып тигізу, егер доп тиіп кетер болса, екі шеттің біреуіне барып, доп тигізуші болып тұру ойындары жасөспірімдердің осы күнге дейін ойнайтын сүйікті ойыны. Осы ойынның нәтижесінде жастардың бойында мынадай қабілеттер қалыптасады:

- қырағылық;
- дәлдегіштік;
- зейінді жетілдіру;
- ептілік және т.б.

Жасөспірімдер мен жас жеткіншектердің өмірін ойынсыз елестету мүмкін емес. Олар ойынға өте құштар болып келеді. Әрбір жиын-той, сауық-кештерінде, біздер біле бермейтін ойындарды ойнайды. Арасында жаңадан ойлап табылып жатқан ойындар да бар. Бүгінгі таңда қайсысы қазақтың көнеден келе жатқан ойыны немесе еуропалықтардан, көрші халқытардан енгені қайсысы, ол жағы әлі зерттеуді қажет етеді. Сондықтан, бүгінгі таңға дейін үзілмей жеткен, ойын-сауық ойындарының әртүрлі нұсқаларын, оның ішінде орыс, украин, беларусьтардан байқаймыз (Глушкова, 2015).

Қырағылық қасиеттерге – жасжеткіншекті «шілдік», «ортаға түспек», «көз байлау» сынды ойындар үйретеді.

Дәлдегіштік қасиеттерге – ат спорт ойындары, соның ішінде «ат үстінде садақ тарту», «теңге ілу» сияқты ойындар баулиды.

Зейінді жетілдіру қасиеттеріне – бұған көбіне интеллектуалдық ойындар: «дойбы», «тоғызқұмалақ», «шахмат», «шашка» ойындарының әсері мол.

Ептілік қасиеттерге – бұл қатарға спорттық күш сынасу: «күрес», «аударыспақ» ойындары жатады.

Екі ойынның бір-бірінен айырмашылығы оның атрибуттарында жатыр. Мәселен, «Ортаға түспекте» негізгі құрал ол – «доп», арнайы қайталанатын өлең жолдары жоқ. Ал «Ақ серек, көк серек», «Айгөлек» ойындарында тек физикалық қимыл-әрекет басым, сосын арнайы қайталап айтатын өлең мәтіні болады. Осы жағынан салыстырғанда аздаған айырмашылықтар байқалады. Ойындық фольклорды тереңірек зерттеген ол – еуропа мен орыс ғалымдары. Нақтырақ: М.Н.Мельников, О.В.Исаева, Г.С.Виноградова, Э.Б. Тайлор, Й.Хейзинга, В.Н.Всеволодский-Гернгросс, М.М. Бахтин, А.Я. Гуревич, А.К Байбурин, Э.Л. Берн, В.Г. Шалаев, И.Кант, В.Я.Пропп, Кл.Леви-Стросс, Ю.М. Лотман, О.И. Капица және т.б. ғалымдар жүйелі түрде зерделеп, саралап, талдау жасаған. Орыс ғалымы О.В.Исаева «Балалардың үлкен өмірге қалыптасуында бесік жырынан бастап, жаңылтпаш-жұмбақ, мазақтау өлеңдері сынды ойын түрлерінің алар орны ерекше және осылардың барлығы тәрбие құралы болып табылады», – дегенді айтады (Исаева О.В, 2018: 7). Ал нидерландық мәдениеттанушы Иохан Хейзинга «Человек играющий» (Ойынпаз адам) кітабында ойынға мынадай анықтама береді. Ол: «Ойынның эстетикалық қасиетімен қатар, тылсымдық қасиеті де басым. Ойын арқылы адамға әзілдейсіз, ойыңызды жеткізесіз, керек десеңіз ренжітіп алуыңыз да әбден мүмкін», – дейді (Хейзинга, 2011:35). Осындай ұғым біздің халқымызда да кездеседі. Ел арасында «Ойнап жүріп от басты» немесе «Көп күлген бір жылар» деп айтады. Мұның мағынасы голландық зерттеушінің ойымен ұштасады. «Ойын жөні бір басқа бірақ шектен шықпау керек» дегенді ескерттеді. Бұл тараптан келгенде барша адамзаттық құндылықтар, сыйластық, кісінің көңіліне келмеу, ренжітпеу сынды қасиеттер күллі адам баласына ортақ екендігі аңғарылады.

Жас жеткіншек өтпелі кезеңде үлкен өмірдің табалдырығын аттайды. Бір жағынан балалық шақтан әлі толық шықпаса да, екінші қырынан жастық шаққа кіріп жатқан кезеңге тап болады. Жігіт қызға сөз салып, қыз оны қабыл алып, танысып-табысып үйленуге бел буады. Міне, сол уақыттың барлығы тұнып тұрған қағытпа әзіл, ойын-сауық, айтыс-тартыс. Осыдан діттегеніне жеткен бозбала бойжеткенді өзінің өмірлік жары етеді. Үйлену той, сауық-сайрансыз, ойын және поэзиясыз өтпесі анық (Бабалар сөзі. 72 том, 2011: 139-173). Фольклортанушы К.Матыжанов «Ойын да, рәсім де оған ынты-шынтысымен берілген, басқа әлемді ұмытқан, бар назары соған ауған, ерекше құмарлықпен, құштарлана берілген жоғары салтанатты немесе мерекелік ойын-сауықтық ерекше көңіл күйді талап етеді», – деп нақтылайды (Матыжанов, 2021). Шын мәнінде, ойын-сауық ойындарына бар ынтасымен, ниетімен, зейінімен кіріскендер міндетті түрде өзіне қажетті жоғары дәрежелі көңіл күйді, қуанышты сәтті, шаттық ләззатын ала алады. Оның куәсі ретінде той-жиын, мерекелік іс-шаралар, тіпті өзіміздің ұлттық мерекеміз Наурызды да қоса аламыз. Бұл сөзсіз ойын-сауық ойындарының заманауи көрінісі, дамып жетілгендігінің белгісіне балаймыз. Бірақ барлығы ойынның ережесіне, шартына сай болғаны абзал.

Сонымен бірге, ойын-сауық жүрген жерде ойын мен поэзия қатар жүреді. Жастардың көңілі көтеріңкі болуы үшін әрі жиын қызықты өтсін десек, оған өлең-жырдың қатынасары айқын. Бұндай жиындарда, көбіне өтірік өлең, қисық әжуа жүреді. Бұл жайнда «Бабалар сөзі» жүзтомдығының «Өтірік және мысалдарға» арналған 92-томында егжей-тегжейлі жазылған (Бабалар сөзі. 92 том, 2013).

Қорытынды. Қорыта келе, мақалада «ортаға түспек», «ақ терек пен көк терек» сынды ойын-сауық ойындарының ойналу ережелері, қажетті атрибуттары, ойынға қатысушылардың жас шамасын айтып, ой-тұжырымдар жасадық. Сонымен қатар, оның әлеуметтік эстетикалық маңызы және қазіргі қоғамдағы алар орны мен қолданысы зерделенді. Сонымен қатар ойын-сауық ойындарының негізгі қатысушылары мен ұйымдастырушылары жастар мен жасөспірімдер екені айқындалды. Бұл ойға – рәсімдік және балалар ойындарымен салыстырмалы түрде қарағанда осындай тұжырымға тоқтадық.

Ойын – адамзаттың алдында өміршеңдік, үйлестірушілік, қала берді бейбітшілікті сақтап тұр. Оның куәсі ретінде – 4 жылда бір келетін бүкіләлемдік Олимпиада ойындарын келтіріп және ойын-сауық ойындарының дамуы заманауи көрінісіне байламыз (Елубаев, 2004: 12). Ойын – тұнып тұрған тарих, жазылмаған шежіре.

Зерттеу барысында ойын-сауық ойындары басқа ойын салаларынан бөліп қарастырылды. Сонымен қатар, мысалға алынған ойындардың ережелері, ойналу реті, ойыншыларды жас шамасы баяндалды. Ойын-сауық ойындарын балалар, жасөспірімдер, үлкендер сынды үш буын өкілдері де ойнай береді. Ойын-сауық ойындары кешқұрым, күн батқан уақытта ойналады. Алайда, қараңғы түскенде бала далаға шығуға үрейленеді, ал үлкен кісілер жастармен иық тірестіріп ойнауды ерсі санайды. Сондықтан бұл ойын жасөспірім шақтағы жандарға жарасады.

Ойын-сауық ойындарының арқасында «қырағылық», «ептілік», «байқағыштық», «зейінді жетілдіру» сынды бірнеше қасиеттер қалыптасатыны айтылды.

Түйіндей келе, әлі де ойын-сауық ойындарының қоғам өміріндегі мән-мағынасын этно-фольклорлық тұрғыда зерттеп, зерделеуді қажет етеді. Нақтырақ айтқанда, ойын-сауық ойындарының жиын-тойда, циркте, театрда, сауық кештеріндегі көрінісі әлі де зерттеуді қажет етеді. Мақалада аталған мәселенің біршамасын ғана түртіп өттік және көтерілген мәселелер алдағы уақыттағы ғылыми зерттеулер мен мақалалар жазуға сұранып тұрған тақырыптар деп білеміз.

ҚР БҒМ Ғылым комитеті қаржыландырған AP08856460 «Ұлы дала ойындары (Ойындық фольклор): Ұлттық ойындардың ерекше мәдени құбылыс ретіндегі қоғамдық сананы жаңғыртудағы қызметі» гранттық жобасы аясында жазылды.

Жолдыбаев О.М.

Институт литература и искусство имени М. О. Ауэзова

Алматы, Қазақстан

E-mail: Zet.Olji@mail.ru

ORCID: 0000-0003-1592-4989

Развлекательные игры: эволюция и современный взгляд

Аннотация. Национальные игры играют в жизни людей определенную роль. Статья посвящена раскрытию значения казахских национальных игр в современном обществе. Актуальность исследования определяется выявлением и обобщением функций развлекательных игр, начиная с древности, когда игры предотвращали межплеменные конфликты и разрешали межгосударственные споры и разногласия. Атмосфера шуток и веселья разряжала сложившуюся обстановку, помогала находить общие точки соприкосновения и приходиться к общему мнению. Таким образом, племена, а то и целые народы находили возможность жить в мире и согласии друг с другом.

Автором статьи выявлены многосторонние связи игровых элементов, их проявление и отражение в современном социуме. В данной статье рассмотрены концепты «игра – это жизнь» и «жизнь – это игра». Развлекательные игры направлены не только на забаву ребенка, они активизируют его мыслительную деятельность, развивают образное мышление, учат воспринимать мир. В процессе проведенного исследования установлено, что игры развивают наблюдательность и ловкость, усиливают двигательную активность, способствуют физическому и эмоциональному развитию личности.

Развлекательные игры играют важную роль в культурной, социальной и повседневной жизни человека. Простые на первый взгляд игры имеют важное значение с точки зрения смысловой, мировоззренческой и национальной ценности. Концепция развлекательных игр рассмотрены на многочисленных конкретных примерах и в эволюции их развития. Прослежена преемственность в сохранении основных атрибутов игры, ритуалов, которыми она иногда сопровождается. Каждая игра имеет определенный смысл, для нее важны конкретные и четкие идеи. Игроки должны соблюдать выработанные правила и следовать им, что рассмотрено на конкретных примерах.

В статье изучены происхождение, правила игр и отличительные особенности на примере развлекательных игр «Белый тополь и голубой тополь», «Бабочки и ласточки», «Посередине» и других. Обобщены многообразные аспекты общения участников игр друг с другом, выявлена связь с современным обществом.

В развитии современного общества в определенной степени сохраняется преемственность, учитывается опыт прошлого, сохраняются важные традиции. Культура развлечения преследует цель сохранения и продолжения жизни, передачи накопленного опыта молодому, подрастающему поколению. Шутки, смех, веселье направлены на сохранение нравственной чистоты, выработку умения преодолевать невзгоды, учат стойкости к неприятностям и т.д. Назидательная и воспитательная функция игр передана пословицами: «Даже если играешь, думай и играй». Таким образом, развлекательные и познавательные игры сопутствуют развитию человечества на протяжении длительного времени, с древнейших эпох.

В заключительной части статьи содержатся выводы о прошлом и настоящем национальных игр, об изменениях, произошедших в результате их эволюционного развития в фольклорном и этнографическом аспектах. Раскрыты роль и значение игр в современном социуме, их интегрирующая роль в обществе.

Ключевые слова: национальные игры, развлечения, анекдоты, современное общество, фольклор и этнография.

Zholdybaev O.M.

Institute literature and art by named M. O. Auezov

Almaty, Kazakhstan

E-mail: Zet.Olji@mail.ru

ORCID: 0000-0003-1592-4989

Entertainment games: evolution and modern look

Annotation. National games continue to play a certain role in people's lives. The article is devoted to revealing the meaning of Kazakh national games in modern society. The relevance of the study is determined by the identification and generalization of the functions of entertaining games, starting from antiquity, when games prevented intertribal conflicts and resolved interstate disputes and disagreements. The atmosphere of jokes and fun relieved the current situation, helped to find common ground and come to a common opinion. Peoples found the opportunity to live in peace and harmony with each other.

The author of the article revealed the multilateral connections of game elements and their manifestation and reflection in modern society. The publication considers the concepts "game is life" and "life is a game". Entertaining games are aimed not only at the amusement of the child, they activate his mental activity, develop imaginative thinking, teach the perception of the world. In the course of the study, it was found that games develop observation and dexterity, increase motor activity, and contribute to physical and emotional development.

Entertaining games play an important role in the cultural, social and daily life of mankind. Simple and simple at first glance, the games are important in terms of semantic, ideological and national value. In this regard, their role is unique, which is convincingly proved in the article. Entertaining games are considered on

numerous specific examples and in the evolution of their development. Continuity is traced in the preservation of the main attributes of the game, the rituals with which it is sometimes accompanied. Each game has a certain meaning, specific and clear ideas are important for it. Players must comply with the rules and follow them, which is discussed in specific examples.

The article studies the origin, rules of the game and distinctive features on the example of the entertaining games "White Poplar and Blue Poplar", "Butterflies and Swallows", "In the Middle" and others. The various aspects of the communication of game participants with each other are generalized, the connection with modern society is revealed.

In the development of modern society, continuity is preserved to a certain extent, the experience of the past is taken into account, and important traditions are preserved. The culture of entertainment pursues the goal of preserving and continuing life, transferring the accumulated experience to the younger, rising generation. Jokes, laughter, fun are aimed at maintaining moral purity, developing the ability to overcome adversity, teach resistance to trouble, etc. People say: "He has no sense of humor - he wears gloves." The instructive and educational function of games is conveyed by proverbs: "Even if you play, think and play." Thus, entertaining and educational games accompany the development of mankind for a long time, from ancient times. Our ancestors perceived the game as life. At the same time, they were careful to use metaphors to illustrate their point. As a result, there is a saying: "There is no ax to sharpen."

The final part of the article contains conclusions about the past and present of the national games, about the changes that have occurred as a result of their evolutionary development in the folklore and ethnographic plans. The role and significance of games in modern society, their integrating role in society are revealed.

Keywords: national games, entertainment, anecdotes, modern society, folklore and ethnography.

Информация об авторе:

Жолдыбай О., младший научный сотрудник Института литературы и искусства им. М.О.Ауэзова, магистр филологических наук. E-mail: Zet.Olji@mail.ru, ORCID: 0000-0003-1592-4989

Әдебиеттер:

- Абылкасымов Б. Тельқоңыр . – Алматы: Атамұра, 1993. – 160 б. ISBN 5-615-01406-7 (қаз).
- Бабалар сөзі: Жүзтомдық. – Астана: Фолиант, 2011. – Т.72: Балалар фольклоры. – 440 б. ISBN 978-601-271-076-2 (қаз).
- Бабалар сөзі: Жүзтомдық. – Астана: Фолиант, 2013. – Т.92: Өтірік және мысалдар. – 432 б. ISBN 978-601-292-741-2 (қаз).
- Глушкова Т.И. Детский игровой фольклор в различных формах взаимодействия с детьми // https://dou24.ru/mkdou37/images/19-20/str-ped/gruzkova/Igrovoy_folklor.pdf (орыс).
- Елубай О. Ежелгі Эллада елінде. – Өскемен: Медиа-Альянс, 2004. – 120 б. ISBN 9965-704-40-6 (қаз).
- Жақан Д. Рәсімдік ойындардың даму сипаты // Керуен. Том 73. – № 4 – (2021). <https://doi.org/10.53871/2078-8134.2021.4-13> (қаз).
- Исаева О.В. Детский русский фольклор: учебно-методическое пособие / Авт.- сост. О.В. Слон. – Оренбург: ГБУ РЦРО, 2018. – 54 с (орыс).
- Капица Ф.С., Колянич Т.М. Русский детский фольклор. – Москва: Стереотип, 2020. 318 с. ISBN 978-5-9710-7351-2 (орыс).
- Қасқабасов С. Ой өріс. – Алматы: Жібек жолы, 2009. 303 б. ISBN 978-601-254-044-4.
- Матыжанов К. Ойын мен рәсім (ритуал) – адамзат қоғамының аса маңызды әлеуметтік қарым-қатынас құралы // Керуен. Том 72. – № 3 – (2021). https://doi.org/10.53871/2078-8134.2021.3-01_қыз.
- Панченко А. Қырғыз ертегісі «сыйлықта»: Набоков, фольклор және ориентализм // Литтературум студиясы. – №1. – 2021. – 266–299 б. <https://doi.org/10.22455/2500-4247-2021-6-1-266-299> (ағыл).
- Төтенаев Б. Қазақтың ұлттық ойындары. – Алматы: Балауса, 2013. – 96 б. ISBN 978-9965-672-86-6 (қаз).
- Ұлы дала ойындары. – Алматы: Sevis Press, 2021. – 584 б. ISBN 978-601-354-034-4 (қаз).
- Хейзинга Й. Homo Ludens; Статьи по истории культуры. / Пер. с гол. Д. В. Сильвестрова – Москва: Прогресс – Традиция, 1997. – 416 с. ISBN 5-89493-010-3 (ағыл).

Литература:

- Абылкасымов Б. Телькoныр. – Алматы: Атамұра, 1993. – 160 б. ISBN 5-615-01406-7 (каз).
Слово предков: Стотомник. – Астана: Фолиант, 2011. – Т.72: Детский фольклор. - 440 с. ISBN 978-601-271-076-2 (каз).
Слово предков: Стотомник. – Астана: Фолиант, 2013. – Т.92: Небылицы и басни. - 432 с. ISBN 978-601-292-741-2 (каз).
Глушкова Т.И. Детский игровой фольклор в разных формах взаимодействия с детьми // https://dou24.ru/mkdou37/images/19-20/str-ped/gruzkova/Igrovoy_folklor.pdf (рус).
Элубай О. В стране древней Эллады. – Усть-Каменогорск: «Медиа Альянс», 2004. – 120 с. ISBN 9965-704-40-6 (каз).
Жакан Д. Характеристика исторического развития ритуальных игр // Караван. Керуен. Том 73. – № 4 – (2021). <https://doi.org/10.53871/2078-8134.2021.4-13> (каз).
Исаева О. В. Детский русский фольклор: учебник-методическое пособие / Автореф.- сост. О.В. Слон. – Оренбург: ГБУ РЦРО, 2018. – 54 с (рус).
Капица Ф.С., Колядич Т.М. Русский детский фольклор. – Москва: Стереотип. 2020. 318 с. ISBN 978-5-9710-7351-2 (рус).
Каскабасов С. Поле мысли. – Алматы: Шелковый Путь, 2009. – 303 с. ISBN 978-601-254-044-4 (каз).
Матъжанов К.С. Игра и обряд (ритуал) - важнейшие средства социального взаимодействия человеческого общества // Караван. Том 72. – № 3 – (2021). <https://doi.org/10.53871/2078-8134.2021.3-01> (каз).
Панченко А. «Киргизская сказка» в «даре»: Набоков, фольклор и ориентализм // Студия Литтерарум. – №1. – 2021. – 266-299 с. <https://doi.org/10.22455/2500-4247-2021-6-1-266-299> (англ).
Тотенаев Б. Казахские национальные игры. – Алматы: Балауса, 2013. – 96 с. ISBN 978-9965-672-86-6 (каз).
Игры Великой степи. – Алматы: Сервис Пресс, 2021. – 584 с. ISBN 978-601-354-034-4 (каз).
Хейзинга Й. Homo Ludens; Статьи по истории культуры. / Пер. с гол. Д. В. Сильвестрова – Москва: Прогресс – Традиция, 1997. – 416 с. . ISBN 5-89493-010-3 (англ).

References:

- Abylkasymov B. (1993) Telkonyr [Telkonyr]. – Almaty: Atamura. – 160 p. ISBN 5-615-01406-7(in Kaz).
Babalar sozy: Zhuztomdyk. (2011) Balalar folklori [Children’s folklore]. – Astana: Foliant. – Т.72. – 440 p. ISBN 978-601-271-076-2 (in Kaz).
Babalar sozy: Zhuztomdyk. (2013) Otirik zhane mysaldar [Lies and examples]. – Astana: Foliant. – Т.92. – 432 p. ISBN 978-601-292-741-2 (in Kaz).
Glushkova T.I. Detskiy igrovoy folklor v razlichnykh formakh vzaimodeystviya s detmi [Children’s game folklore in different forms of interaction with children] // https://dou24.ru/mkdou37/images/19-20/str-ped/gruzkova/Igrovoy_folklor.pdf (in Russ).
Elubay O. (2004) Ellada elinde [In the country of Hellas]. – Oskemen: Media Alliance, – 120 p. ISBN 9965-704-40-6 (in Kaz).
Zhakan D.S. Rasimdik oiyndaryn damy syipaty [Characteristics of the historical development of ritual games] // Keruen. Volume 73. – № 4 – (2021). <https://doi.org/10.53871/2078-8134.2021.4-13>(in Kaz).
Isaeva O. B. (2018) Detskiy russkiy folklor: uchebno-metodicheskoye posobiye / Avtor.- sost. O.B. Slon [Children’s Russian folklore: textbook-methodical guide]. – Orenburg: GBU RCRO. – 54 p (in Russ).
Kapitsa F.S., Kolyadich T.M. (2020) Russkiy detskiy folklor [Russian children’s folklore]. – Moscow: Stereotype. – 318 p. ISBN 978-5-9710-7351-2 (in Russ).
Kaskabasov S. Oi oris [Field of Thought]. – Almaty. Zhibek zoly, 2009. – 303 с. ISBN 978-601-254-044-4 (in Kaz).
Matyghanov K.S. (2021) Oiy zhane rasim (ritual) – adamzat kogamynyn asa manyzdy aleumettik karym-katynas kuraly [Games and rituals are the most important means of social interaction in human society] // Keruen. Volume 72. – № 3. <https://doi.org/10.53871/2078-8134.2021.3-01> (in Kaz).
Panchenko A. (2021) Kirghiz Tale” in “The Gift”: Nabokov, Folklore and Orientalism // Studia Litterarum. – №1. – 266–299 p. <https://doi.org/10.22455/2500-4247-2021-6-1-266-299> (in Eng).
Totenaev B. (2013) Kazakhtyn ultky oiyndary [Kazakh national games]. – Almaty: Balausa, – 96 p. ISBN 978-9965-672-86-6 (in Kaz).
Uly dala oiyndary [Great field games]. (2021) – Almaty: Sevis Press, – 584 p. ISBN 978-601-354-034-4 (in Kaz).
Хейзинга Й. Homo Ludens [Homo Ludens]; Stati po istorii kultury. / Per. s gol. D.V. Silvestrova – Moskva: Progress – Tradisia, 1997. – 416 с. ISBN 5-89493-010-3 (in Eng).

Журнал 24.03.2005 жылы
Қазақстан Республикасының Мәдениет, ақпарат және спорт министрлігі
Ақпарат және мұрағат комитетінде тіркелген.
Бұқаралық ақпарат құралын есепке қою туралы куәлік N 5844-Ж.

Журнал зарегистрирован 24.03.2005 года
в Комитете информации и архива Министерства культуры,
информации и спорта Республики Казахстан.
Свидетельство №5844-Ж по регистрации средства массовой информации

The journal was registered on March 24, 2005
in the Information and Archives Committee of the Ministry of Culture,
Information and Sports of the Republic of Kazakhstan.
Certificate No. 5844-Ж for registration of mass media

Дизайн және беттеу: **Ж. Рахметова**

Басуға 23.06.2022 ж. қол қойылды.
Көлемі 70x100¹/₆. Офсеттік басылым.
19,81 баспа табақ. Таралымы 500 дана.